

ובעיקר הדבר שהסכימו, דבזה"ו שאין לנו ששים רבוא בוקעין בו אינו ר"ה מדאורייתא, קשה לי טובא מעודי מהא דערובין (י' ב') דאמר רבא על מחוזה אלמלי שדלתותיה נעולות כלילה חייבין עליה משום רשות הרבים יע"ש, והרי מחוזה בכבל היה ובברכות (ג"ט א') דאין אוכלסא מששים רבוא בבבל, ואיך הו"ר ר"ה בכבל, ול"ל דלענין ששים רבוא סגי אף בשאר אומות ורק לברכת חכם הרזים שצריך מישראל הוא דאינה בכבל, דודאי גם לר"ה צריך דוקא מישראל, דהא ערב רב היו יותר מישראל כנודע מד' חז"ל, ומ"ט לא לבעי יותר מששים רבוא, אלא ודאי גזירת הכתוב הוא, וא"כ לא משכחת לה כלל רשות הרבים בכבל לדבריהם ז"ל, ועי' ג"כ מנחות (ל"ז ב' ל"ח א') דמשמע ג"כ דהיה שם רשות הרבים דאורייתא, ודוחק לומר דז"ש ה"נ כרמלית היינו לכוונה זו, ועי' שבת (צ"ד ב') ובכ"מ אין מספר וצ"ע.

ואולי יש לסמוך בזה על הסוברים דרבוי האיסורים אינו אסור מדאורייתא, א"כ הם שמוכרחים הם ביתר חפציהם, גם בהוספת התפלין לא מגרע להו באיסור דאורייתא, והכרח א' לכולם, וצ"ע.

ואולי יש לסמוך בזה על הסוברים דרבוי האיסורים אינו אסור מדאורייתא, א"כ הם שמוכרחים הם ביתר חפציהם, גם בהוספת התפלין לא מגרע להו באיסור דאורייתא, והכרח א' לכולם, וצ"ע.

צעיר ורב

סי' ד"י

ה' לי בעוזרי.

א. בענין מתנה ע"מ להחזיר במתנות כהונה.

ב"ב (ס"ג א'), תניא בן לוי שמכר שדהו לישראל על מנת שהמעשר שלו מעשר ראשון שלו כו', ואמאי אין אדם מקנה דשלב"ל ומשני שיורי שיירי, ומבואר שם בהרא"ש דל"ל בתנאי משום דכ' חלף עבודתכם, וכדשקיל בתנאי לא הו"י חלף עבודתכם. וילי"ק מדבריו ז"ל (בספ"י דחולין) שכ' שם כד' התו' שם כהא דמתנות כהונה שא"ל כהן לישראל ע"מ שהמתנות שלי ונותנין לכל כהן שירצה, דהיינו טעמא דליכא למימר בתנאי דה"ל מתנה על מה שכתוב בתורה דהתורה אמרה שי"ל רשות לתן לכל כהן שירצה, ומ"ט ל"כ שם ג"כ משום דה"ל חלף עבודתכם, והכא בב"ב ג"כ משום דיי"ל רשות ליתן לכל מי שירצה, ובאמת בס' מעדני מלך שם בחולין הסיב דברי הרא"ש גם בחולין להא דב"ב, אך ל"מ הכי.

¹ קובץ יגדיל תורה אדעסטא תרמ"ד (קונטרס ט' סימן קכ"ג)

אלא דא"כ מאי פריך שם בחולין ברייתא אהדדי דבאידך תני המתנות שלו, ומסיק דנחלקו אם על מנת שיורא או תנאה הו"י ומאי טעמא לא אמר דתרוייהו ס"ל תנאה הו"י רק דפליגי אי טובת הנאה ממון ותרוייהו כר"י ס"ל דבדבר שבממון תנאי קיים רק מר ס"ל טובת הנאה ממון ואפשר לו להתנות מה שהוא נגד טובתו, ולמר טובת הנאה לאו ממון, דמצינו תנאי בהא, כפסחים (מ"ו ב'), וע' קדושין (נ"ח ב'), או דתרוייהו ס"ל טובת הנאה ממון ונחלקו בדבר"מ ור"י אם מתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאי קיים, אלא ודאי דאינו ענין לזה כלל, ומ' דאף למ"ד אינו ממון הרשות תורה לכל מי שירצה, (וע' ירושלמי פ"ו דמאי ופי"א ונדרים וספ"ב דקדושין מזה) וצ"ע.

ולכן נראה בזה דבר חדש עפ"ד הספרי (פ' קרח), ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבודתם אשר הם עובדים כו', כל מצות כהונה קנאו ה' ונתנו לכהונה וזו חלף עבודתם דברי ר' יאשי, ור' יונתן אומר אף זו קנאה השם ונתנה ללוים שנאמר וכל מעשר הארץ, ואומר ולבני לוי כו' יע"ש.

וא"כ דברי הרא"ש ז"ל מאירים בטעמם, בב"ב (שם) דתניא בן לוי שמכר שדהו לישראל, כ' שפיר דל"ה חלף עבודתם, משא"כ בחולין דמיירי בכהן שמכר בהמתו לישראל ע"כ כ' משום דהתורה נתנה לו רשות ולא משום חלף עבודתם, דהא בכהן באמת ל"ה כלל חלף עבודתם וכדברי ר' יאשי, דודאי קי"ל הכי, דהא פשטא דקראי מ' הכי, דבכל הפ' לא כתיב חלף עבודתכם רק הכא, ומה שהביא ר' יונתן מקרא דכל מעשר הארץ קשה טובא, דהך קרא במע"ש קאי ולא במעשר ראשון כלל, וצ"ל דס"ל לר' יונתן כר"מ ביבמות (פ"ו א'), דמעשר ראשון אסור לזרים וא"כ מיירי נמי הך קרא במעשר ראשון, אבל לדידן דקי"ל דמותר ואין בו שום קדושה, ודאי י"ל דכלוים הו"ל רק חלף עבודתם, ולא אמרינן בו

קנאו השם ונתנו לכהנים וע"כ בכהנים דמשלחן גבוה זכו שפיר י"ל דל"ה חלף עבודתם כמו בהלויים, וכדמוכח מדברי הספרי דהא בהא תליא.

ומזה מבואר נגד רבותינו האחרונים, הקצה"ח ונה"מ ^(בסי' רמ"ג) ובס' יד אפרים ^(כיו"ד סי' ס"א) מה שפלפלו, אם יוצאים ידי חובת מתנות כהונה אם נותנים לכהן קטן, והקצות החושן כתב דכיון שלוקחים מתנות כהונה משום חלף עבודתם וע"כ אף פסולים שאינן ראויים כלל לעבודה נותנים להם מתנות כהונה, א"כ אף קטנים בכלל, והנה"מ ויד אפרים דחו דבריו דקטנים לאו בני עבודה נינהו, יעו"ש בד"ק הלא בספרותם.

ודבריהם מופלאים דהרי לפנינו ד' הספרי דרק בלויים הוא דה"ל חלף עבודתם ולא במתנות כהונה, וביותר יפלא מה שפלפלו, אם ה"ל שכירות או מתנה, ולא זכרו אדירי התורה אלו ד' הרא"ש ז"ל שכ' דמה"ט א"א בתנאי משום דל"ה חלף עבודתם.

[ומש"כ] הקצה"ח מפסולים לעבודה, יעו"י במג"א (סי' רפ"ב סק"ו), דקטן לאו בן עבודה הוא, וע"כ ליכא מצות עשה דוקדשתו בדידי', והגרע"א ז"ל בחדושו הקשה מהא דמבואר דאף כהנים בעלי מומין חייבין לקדשם אע"ג דאינו בכלל את לחם אלקיו הוא מקריב ע"ש, ואני בענייני כ' בס"ד "בחוקות החיים" (שם) דל"ק כלל, דהא מצינו באכילת קדשים דכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים וכפסחים (נ"ט ב'), ומבוא' ביומא (ס"ח ב'), דמה"ט אף בגדי כהונה היו רשאים ללבוש בעת אכילתם, ויותר מזה הוא מבואר בפסחים (ע"ג ב'), דאכילת תרומה בגבולין הוא כעבודה במקדש, וא"כ כ"ש אכילת קדשי קדשים, וא"כ אתי שפיר דבעלי מומין דחולקים בקדשים שפיר שייך ע"ז כי את לחם אלקיך הוא מקריב משא"כ בקטנים דאף דאוכלים בקדשים הרי מ"מ אינו חולק כזבחים (צ"ט ב'), וא"כ ל"ש לקרותו בר עבודה, וד' המג"א נכונים.

וכתבתי דזה מרומז בתוה"ק דכ' כי את אשי ה' לחם אלקיהם הם מקריבם והיו קודש, כ' מקריבם חסר, והיינו טעמא דבסנהדרין (נ"א ב') דרשינן מקרא דהוה קדש לרבות בעלי מומין, ע"כ כ' חסר דהקרבנו חסרה שאינה רק לענין אכילת הקדשים דמקרי הקרבה ולא הקרבה ממש, ועוד הארכתי בזה בס"ד במקומו.

ולפי הנראה מד' הספרי הא בהא תליא, דאם משולחן גבוה זכו לא שייך לומר ע"ז חלף עבודתם ור' יונתן דא' אף זו קנאו השם, ס"ל דמלבד חלף עבודתם שייך ג"כ משלחן גבוה זכו, ואולי ס"ל דה"נ בכולהו הוא משום חלף עבודתם וצ"ע.

והנה הרמב"ם ז"ל ^(פ"ו הי"ט) כ': כהן שמכר שדה לישראל, ולא כבגמ' ב"ב שם לוי, וא"כ נצרך לומר משום הא דחולין שכ' תוס' והרא"ש דה"ל מתנה על מה שכתוב בתורה להרשותו ליתן לכל מי שירצה וצ"ע, וגרסתו היא עפ"ד התוספתא ^(דמאי פ"ו) וירושלמי ^(פ"ו דמאי ה"ג), דשם גרס כהן ולא לוי כבבלי, ואולי גי' הבבלי לוי הוא משום דלא שייך שיהיו שדות לכהנים, ע' ^(פ"ה דמ"ע"ש) ובתוספתא דבכורים וצ"ע.

ובזה מצאנו מקום להבין דברי חכמים וחדותם, בקדושין (ו' ב'), אמר רבא במתנה על מנת להחזיר, דבתרומה יצא ידי נתינה, וכ"ה הלשון ברמב"ם ז"ל ^(פי"ב מתרומות הי"ט), ומ"ט לא אמר ג"כ מעשרות.

אבל להאמור דבמעשרות לא מצי שקיל בתנאי על מנת שהמעשר שלי משום דלא הוי חלף עבודתם, א"כ קשה טובא דאיך יצויר מתנה על מנת להחזיר בלוי, הא מתנה עמו הריני נותנה לך ע"מ שתחזיר לי, והרי מחזיר לו בתנאו, והרי ל"ה חלף עבודתו, והרי מקרא מלא דבר הכתוב ולבני לוי הנה נתתי את מעשר בני"י כו' בנחלתכם, ודרשינן ע"ז בספרי מה נחלה אינה פוסקת כו' וכמ"ש"ש בספרי נוע' ר"ה י"ב ב') וקאי על מ"ש מקודם חלף עבודתם, א"כ ודאי דלא שייך כלל לומר דיכול ליתן לו ע"מ להחזירו, ובהנאה פורתא שנותן לו לשעה זהו חלף עבודתם, וצ"ע ג' לדחוק בזה הרבה.

לכן נראה יותר לומר דה"ט דדקדק רבא לומר תרומה לבד, דבתרומה שהוא לכהן שפיר משכ"ל על מנת להחזיר משא"כ במעשר לוי דצריך להיות חלף עבודתם כשנותנו בכל תנאי, שהוא, אינו חלף עבודתם ואינו יוצא כלל.

ובזה נ"ל להבין רמזי תוה"ק עפ"ד חז"ל הק', ^(כפ"ה דמ"ע"ש מ"י) דדרשינן נתתיו ללוי זה מעשר לוי וגם נתתיו זה תרומה ותרומת מעשר, ומ"ט כ' תורה מעשר ללוי בגלוי, ותרומות הכהנים טמנה ברמז דוגם, ולהאמור י"ל דבתרומות דמהני אף על מנת להחזיר דא"צ חלף עבודתו, ע"כ המתנה אינה שלמה, ורק היא כטפלה למתנות, משא"כ בלוי דצריך חלף עבודתם ואי אפשר בתנאי דצריך מתנה גמורה, ע"כ כ' להדיא נתתיו.

ובזה אנו דנין ע"ד ידי"נ הגאון פאר הזמן מו' אלכסנדר משה אבן לפידות האבד"ק ראסיין שליט"א שהדפיס בהלבנון בדרך הרבים שלו, עצה עמוקה לפטור ממעשר לוי, באופן שיתנו להם ע"מ להחזיר, ומשום

דליכא איסור רק משום דנראה ככהן המסייע בבית הגרנות והרי בדרכנן לא שייך זה, עכתה"ק ש"י.

וּאֲצִלָּה דִּלְךָ שִׁיךְ כָּלֵל מִשּׁוֹם מִסִּיעַ בְּבִית
הַגִּרְנוֹת, בִּכְה־ג דְּכָל יִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ כֵן לְכָל הַלּוּיִם,
אֲכֹל לֹא שִׁיךְ כָּלֵל אִיסוֹר בּוֹה, וּבִכְה־ג לִיכָא גַם חֲשֵׁשׁ
שֶׁכ־הַתּוֹס' בְּכוֹרוֹת (נֶאֱמַר) דְּמַפְסִידִים לְאַחֲרִים, וְכַמּוֹבֵן,
וּבּוֹדָאֵי עֲצָה טוֹבָה קִמְל', וּמִכִּיּוֹן דְּמַהֲנִי בְּפַה־ב דְּהוּא
מִדְּאֻרִייתָא מַהִּיכִי תִּתִּי לִיתְסַר בְּמַעֲשֵׁר לִוִּי בּוֹה־ז דְּרַבְנָן,
וְכַה־הֵיכָא ^{דְּהוּא} שֶׁהִשְׁכִּיחוּ עִזֵּי גְאוֹנֵי יְרוּשָׁלַיִם עֲהֵי הִי"ו, יֵשׁ אֲתָנּוּ
דְּבָרִים בְּעֵה־הֵיכָא לְהַצְדִּיק הַצְדִּיק דְּמַעֲיָקְרָא הַגָּאוֹן דְּרֵאסִין
שְׁלִיט־א, וְאֲכֹמ־מ. [וּדְבָרֵינוּ אֵלֶּה אֲנִי שׁוֹלֵחַ בְּרַצּוֹן הַגָּאוֹן שִׁי']

אבל לדברינו, י"ל דלא דמי כלל מעשר לפה"ב ותרומה דמתנות כהונה הם ובמתנות כהונה לא כתיב חלף עבודתם על כן מהני תנאי, משא"כ במעשרות שהוא משום חלף עבודתם ל"ש תנאי ועל כן אף על מנת להחזיר ל"מ כלל וצ"ע.

ובאמת קשה לי טובא לדברי הרא"ש ז"ל דהיינו טעמא
דאי אפשר בתנאי דלא מצי שקיל בתנאי דל"ה
חלף עבודתו, איך נפרנס הך דבכורות (כ"ו ב'), הכהנים
ולויים המסייעים בבית הגרנות כו' אין נותנין להם
תרומות ומעשרות בשכרם, ואם עשו כן חללו ועליהם
הכתוב אמר שחתם ברית הלוי כו' ובקשו חכמים לקונסן
ולהיות מפרישים עליהם ומ"מ לא קנסום דלמא אתו
לאפרושי כו', והרי לדבריו ז"ל א"א ליתן באופן אחר
זולתי חלף עבודתם, וא"כ בכה"ג שנוטלין בשכרן ולא
חלף עבודתם מ"ט לא נימא דאין המעשרות כלום כיון
שאינו כדין התורה ואדורבא שהוא מדוקדק מאד בקרא
דמייתי שחתם ברית הלוי, דברית הלוי היתה חלף
עבודתם, והוא נותן להם בשכרם, וכל היכא שהנתינה
אינה כהלכתה גם ההפרשה איננה כמ"ש במגלת אסתר
ע"ס המצות להצדיק בזה ד' הרמב"ם ז"ל דחשב
ההפרשה ונתינה למצות עשה אחת, וראי' לדבריו מהא
דפסחים (ל"ג א'), דדרשינן דתרומות חמץ אינה קדושה
מדכתיב תתן לו ולא לאורו, וא"כ מ"ט ל"א חז"ל מדינא
דצריך להפריש מעשרות מחדש משום דהנתינה ל"ה חלף
עבודתם, ואם על מנת כן הפרישו גם ההפרשה בטלה,
ואולי יל"ח דהכא משכ"ל בלויים אחרים, משא"כ
בהפרשת חמץ וכן כשמפריש שלא לתנם לשום כהן ולוי
שכ' שם המגלת אסתר, אבל הכא י"ל דמהני בדיעבד
וצ"ע, וע' תוספתא (פ"ה דמאי) ובירושלמי (שם פ"ו ופי"א
דנדרים וספ"ב דקדושי) ובמהריט"א (רפ"ד דבכורות) גי' רגמ"ה
ז"ל.

[illegible]

עוד נראה לי לומר דהירושלמי דנקט כהן שמכר שדהו, אתיא כראב"ע דס"ל מעשר ראשון אף לכהנים וכיבמות (פ"ו א' ב'), וירושלמי (פ"ה דמע"ש), ובבלי ס"ל כר"ע דללוים ולא לכהנים, ולפי"ז אף בכהנים הוא חלף עבודתם, אבל רק במעשר ראשון ולא בתרומות ושאר מתנות כהונה, ויל"פ בזה מש"כ עבודת מתנה אתן את כהונתכם, ר"ל דעבודת כהנים הוא במתנה ולא חלף עבודתם, משא"כ המעשר שלוקחים הוא כמו לויים שהוא חלף עבודתם.

ובחיבורי "טוב אחרית דבר מראשיתו" הארכתי בס"ד בפסחים לישב באופן אחר דבבלי וירושלמי לשיטתייהו, ואכ"מ לבא בפלפולים לחדודי בעלמא.

אחר איזו שנים שכתבתי (שם) בס"ד ככל החזיון שזכרנו
פה נקדתי כעת בבית כבוד אחי הה"ג שליט"א
והראני בשו"ת מהר"ם בר ברוך שנדפס מחדש (בס" קכ"ד),
שכ' שם גם בכהנים חלף עבודתם, והעיר ע"ז הגרישנ"ז
ז"ל בהגהותיו מד' קצה"ח ונה"מ, ומהך דב"ב דא' בן
לוי, אך לא זכר גם ד' התוספתא וירושלמי שזכרנו בס"ד,
ולדברינו אלה י"ל דברי המהר"ם ב"ב, ואין סתירה
להאמור כנ"ל, ולולי מסתפינא נ"ל דט"ס יש שם וצ"ל
לויים במקום כהנים, אלא דמ"ש שם שהי' סכנה, הוא רק
בכהנים וכיומא (כ"ג).

ב. בענין מתנות כהונה משולחן גבוה זכו.

ודאִתאָן עֵלָה ד' הַסְפְּרִי דאִר' יאִשִׁי' כֹּל מַתָּנוֹת כְּהוֹנָה
קִנְאוּ הַשֵּׁם וּנְתַנוּ לְכַהֲנִים חוּץ מִזֶּה, לְכַאוּרָה לִזְה
סְתִירָה מִיבְמוֹת (פִּי א'), דאִ' שֵׁם רַב פֶּפֶא מִלֶּחֶם אֲבִיהַ
תֹּאכַל פֶּרֶט לַחֲזֵה וְשׁוֹק דְּמִשׁוּלְחָן גְּבוּהָ זָכוּ, מ' לְהִדְיָא
דְּתִרּוּמָה לֹאוּ מִשְׁלַחַן גְּבוּהָ זָכוּ, וַע' ב"ק (י"ג א') וּבִרְשִׁי
שֵׁם, וּבִאֲמַת הָרֵאשׁוֹנִים ז"ל כ' דַּהֲטֵ דַאִין מְבָרְכִין עַל
נְתִינַת תִּרּוּמָה דְּמִשְׁלַחַן גְּבוּהָ זָכוּ, ע' ת' הִרְשֵׁב"א ז"ל (ס'
י"ח) וּבִרְסֵי אֲבוּדְרָהֶם וּבִס' מַגֵּ"א כ' לְהַצְדִּיק דְּבִרֵּי הָרֵסִי
שֶׁלֹּא לְחִשּׁוֹב הִתְפַּרְשָׁה לְמִצּוֹת עֲשֵׂה בַפֶּ"ע, וַע' תוּי"ט (י"ט
בְּרֻכּוֹת) מ"ש לִפ' בְּמַלְת בְּתִרּוּמָתָן וּבִשְׁנוֹת אֱלִיהוּ לְמֶרְן
הַגֵּר"א ז"ל, וְתו' יִבְמוֹת (צ"ג א') כ' דָּגִם בְּתִרּוּמָה אֲמִירָה
לְגְבוּהָ כְּמִסִּירָתוֹ לְהִדְיוּט, וְקִשָּׁה טוֹבָא לִד' רַב פֶּפֶא דאִ'
דְּבְתִרּוּמָה לֹא מִשְׁלַחַן גְּבוּהָ זָכוּ.

ואולי י"ל דס"ל לרב פפא, דר' יאשי' בספרי ס"ל כר' טרפון בפסחים (ע"ב ב') וספרי (פ' קרח) דאכילת תרומה בגבולין מקרי עבודה א"כ הוקשו מתנות כהונה זל"ז, אבל חכמים נחלקו עליו, וכמש"ש ר"ג כל דברין

3/10/13 4:55 PM קדיה הצרנו

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה—

חידושי הגאון האדר"ת רבינוביץ תאומים, אליהו דוד בן בנימין (האדר"ת) עמוד מס': 234 הודפס ע"י אוצר